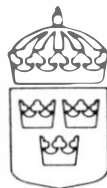

Motion till riksdagen

1987/88:U537

av Karin Söder m. fl. (c, m, fp, vpk)
om en nordisk kulturell hemmamarknad

Mot.
1987/88
U537-540

Nordiskt kulturellt samarbete har tradition långt tillbaka och har sitt huvudsakliga ursprung i ett antal samarbetsinitiativ från enskilda och olika ideella och professionella organisationer i Norden. Det officiella kultursamarbetet mellan de fem enskilda ländernas regeringar började först i slutet av 1940-talet genom bildandet av en nordisk kulturkommission.

I dag regleras det nordiska kultursamarbetet av det år 1971 ingångna kulturavtalet, som tillkom på initiativ av Nordiska rådet och trädde i kraft den 11 januari 1972. Avtalet syftar till att stärka och intensifiera kulturellt samarbete i vid bemärkelse mellan avtalsparterna för att vidareutveckla den nordiska kulturgemenskapen.

Nordiska rådet har under en följd av år lagt ökad vikt vid att så långt som möjligt göra kulturyttringarna i de nordiska länderna tillgängliga för publiken i hela Norden. Dessa strävanden har bl. a. tagit sig uttryck i rekommendationer till Nordiska ministerrådet. Därtill kommer prioriteringar framförda i andra sammanhang av Nordiska rådet eller dess kulturutskott. År 1986 antogs en rekommendation om en handlingsplan för det nordiska kultursamarbetet och i riktlinjerna för arbetet med nämnda rekommendation efterlyste ministerrådet en redogörelse för sådana nationella rättsregler som hindrar eller försvarar en realisering av den kommande handlingsplanens mål.

Mot bakgrund härav har under 1986/87 en kartläggning genomförts, "Norden utan gränser", i syfte att främja strävandena att skapa en hemmamarknad för nordiska kulturyttringar inom områdena teater, bildkonst, litteratur, musik, film, radio och TV och andra elektroniska medier samt annan kulturell verksamhet.

Det omedelbara syftet med kartläggningen har varit att definiera sådana förhållanden av juridisk, ekonomisk, praktisk eller annan karaktär som förhindrar eller försvarar utvecklingen av Norden som kulturell hemmamarknad.

Kartläggningen utmynnar, där så har varit möjligt, i förslag till undanröjande av konstaterade hinder, till åtgärder av administrativ art, till ekonomiska stödåtgärder eller till åtgärder av annan art.

I kartläggningen redovisas ett antal huvudtyper av hinder som vi i denna motion velat rikta uppmärksamheten på. Dessa typer av hinder har inte möjliggjort att ett nordiskt kulturellt samarbete äger rum. Därom vittnar tydligast det vidsträckt samarbete som bedrivs inom alla kulturområden mellan de nordiska länderna på såväl officiellt som inofficiellt plan. Dessa

hinder bidrar dock till att försvara en ytterligare utvidgning av det nordiska kultursamarbetet och att förverkliga strävandena att göra Norden till en kulturell hemmamarknad. I motionen föreslås främst åtgärder som syftar till att göra Norden till en kulturell hemmamarknad.

Mot. 1987/88
U537

Bristande språkförståelse

Bristande språkförståelse utgör hinder för att ta del av kulturyttringar från de nordiska grannländerna och att delta i nordiskt samarbete som givande och tagande part. Brister i språkförståelsen kan ha negativa konsekvenser för den allmänna kännedomen om grannländerna, vilket i sin tur lätt kan leda till likgiltighet inför dessa eller rent av till negativa attityder.

För att öka språkförståelsen bör enligt vår mening regeringen verka för att Nordiska ministerrådets handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden ges ökad tyngd

att särskilda anslag intas i Nordiska ministerrådets budget för tolktjänster i det nordiska samarbetet

att särskilda anslag intas i Nordiska ministerrådets budget för utbildning av tolkar för det nordiska samarbetet

att radiobolagen i allt större omfattning låter intervjuer och andra liknande inslag på ett grannlandsspråk gå ut i etern in extenso på resp. språk utan att tona ned dessa till förmån för översättning eller referat

att TV-bolagen i Danmark, Norge och Sverige inför i försökssyfte egen-språktextning sålunda att grannlandsprogram och intervjuer från dessa länder textas på danska, norska och svenska i stället för att översättas att turistorganisationerna uppmärksammas på de nordiska språkens stora betydelse såväl direkt som indirekt för turismen inom Norden.

Höga rese- och inkvarteringskostnader

Höga rese- och inkvarteringskostnader i Norden utgör en belastning för alla parter på alla kulturområden och på alla plan. Samtidigt är det fullkomligt klart att de nordiska ytterområdena relativt sett drabbas hårdast.

Den företagna kartläggningen visar att ett av de största hindren för framför allt Island, Färöarna och Grönland att på jämbördig fot med de övriga länderna och självstyrande områdena delta i samarbetet är just de höga rese- och inkvarteringskostnaderna.

Höga kostnader eventuellt i förening med språksvårigheter blir effektiva spärrar för en utvidgning av det nordiska samarbetet, samtidigt som detta löper risk att snedvridas genom en koncentration till de centrala delarna i Norden.

Mot denna bakgrund föreslås att regeringen i samarbete med övriga länders regeringar verkar för en effektiv rabattordning på de internordiska flyglinjerna i syfte att stimulera ett ökat nordiskt kultur-, ungdoms- och idrottsutbyte.

Fiskala och byråkratiska hinder såsom långsam och/eller oenhetlig tillämpning av t. ex. moms/oms-bestämmelser utgör besvärande hinder för kulturutbytet mellan de nordiska länderna. Särskilt utsatta områden är bildkonst, litteratur, film, video etc.

Ett annat exempel på hinder av denna typ är källskattesystemet vid olika typer av artistframträdanden. Dyliga hinder är till besvär för berörda parter samtidigt som de bidrar till att öka kostnaderna. Om kultursamarbetet skall kunna utvidgas ytterligare, om strävandena att göra Norden till en kulturell hemmamarknad skall kunna förverkligas, måste de fiskala och byråkratiska hindren undanröjas.

Sedan 1954 råder det fri arbetsmarknad i Norden. Medborgarna kan röra sig fritt över gränserna för att arbeta i annat nordiskt land. Men det är ännu inte möjligt för medborgarna att därvid fritt ta med sig arbetsredskapen, t. ex. filmkameror, eller resultatet av sitt arbete, t. ex. konsthantverk eller videogram. Sådant pålägs vid gränsöverskridningen tull, moms etc. Det är en procedur som dessutom är oerhört tidsödande i synnerhet jämfört med den enkla passkontroll som upprätthålls vid inresa i och utresa ur Norden.

För att undanröja fiskala och byråkratiska hinder föreslår vi att regeringen skall verka för

- att på internationellt plan åstadkomma ändringar i tullnomenklaturen, så att olika kategorier av konst behandlas på lika grunder
- att de nordiska länderna samfällt vidtar åtgärder för att minska portokostnaderna, genom att inom Norden återinföra trycksaksporto
- att i samarbete med övriga nordiska länder arbeta för en revidering av källskattesystemen vid olika typer av artistframträdanden
- att åldersgränsen för film i de nordiska länderna harmoniseras för att underlätta framför allt utväxlingen av barn- och ungdomsfilm mellan länderna
- att i samarbete med Finlands regering avlägsna kravet på omdensurering av i det andra landet redan censurerade filmer avsedda att visas i främsta rummet för finlandssvenskar resp. sverigefinnar och ersättande av granskningsplikten med anmälningsplikt
- att inom Norden skapa ett slags ATA-carnet-system, varigenom nordisk samproduktion av film, video etc. befrias från tull och andra liknande avgifter vid lån eller medtagande av utrustning och framkallning av film över gränserna mellan de nordiska länderna
- att Nordvisionstarifferna ses över
- att televerken i Norden sänker avgiften för användning av s. k. radioledning och att Nordiska ministerrådet företar en undersökning av möjligheterna att sänka avgiften för användning av satellitförbindelser mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden
- att en harmonisering av principerna för förmedling av grannlandsprogram i kabelnät kommer till stånd. Sälunda att sådana program omfattas av den s. k. Must carry-principen
- att en överenskommelse träffas mellan de nordiska länderna om en gemensam ordning för fjärrlån av videogram över gränserna mellan olika typer

- av bildningsorgan, utan tull och andra liknande formaliteter i linje med vad som gäller för fjärrlån av litteratur
- att en överenskommelse träffas mellan de nordiska länderna om en gemensam ordning för porto-, tull och moms/omsfri distribution av videogram för hörselskadade över gränserna, samt att därefter samarbeta om att utvidga den till att gälla även internationellt
- att avlägsna eventuella hinder för att bevilja folkrörelser stöd för aktiviteter i annat nordiskt land
- att i samarbete med övriga nordiska länder verka för en harmonisering av bestämmelserna om bussars axeltryck.

Hinder i själva kultursamarbetets organisation

Det är uppenbart att det i kultursamarbetets organisation förekommer bestämmelser av olika slag som tillkommit i vällovligt syfte, men som vid tillämpningen blir prohibitiva på ett eller annat sätt. Detta behöver inte leda till oöverstigliga hinder, men betyder i alla fall svårigheter som bör kunna undanröjas.

Mot denna bakgrund föreslås att regeringen skall verka för

- att administrationen av den nordiska utväxlingen av teatergastspel förenklas i syfte att minska administrationskostnaderna och påskynda behandlingen

- att en förteckning över utställningsarrangörer och utställningslokaler i de nordiska länderna utarbetas

- att en översyn av statuterna för kommittén för översättning av grannlandslitteratur kommer till stånd, så att kommittén ges rätt att själva ta initiativ till översättningar, och att rätten att söka stöd för översättningar utvidgas till att gälla också andra än förlag

- att en översyn av reglerna för beviljande av stöd till samarbete mellan folkrörelser företas

- att en uppluckring av reglerna för beviljande av medel till bilaterala projekt ur Nordiska ministerrådets dispositionsmedel och andra stödordningar företas, så att projekt av stort nordiskt intresse kan stödjas.

Utvidgning av kultursamarbetet

I samband med den företagna kartläggningen har även framkommit tankar och idéer, av vilka en del kan tjäna som underlag till åtgärder för utvidgning av det nordiska kultursamarbetet i enlighet med det aktuella syftet att göra Norden till en kulturell hemmamarknad.

Vi önskar här rikta regeringens uppmärksamhet på några av dessa.

Möjligheterna att stödja bilaterala samarbetsprojekt mellan de nordiska länderna/självstyrande områdena bör byggas ut genom att i förekommande fall på statsbudgetarna uppta särskilda anslag för dylika ändamål.

Nordiska medel bör ställas till förfogande för att i experimentsyfte genomföra ett projekt med en nordisk teater.

Nordisk film bör noteras särskilt i de offentliga stödordningarna för film. Dessutom bör de offentliga stödordningarna för import av utomnordisk kvalitetsfilm samordnas.

De nordiska TV-bolagen bör visa fler nordiska filmer än vad som nu är fallet, för att hos publiken befästa intresset för nordisk film och Norden.

De nordiska radio- och TV-bolagen bör utvidga nätet av korrespondenter i de nordiska grannländerna och därvid försöka tillfredsställa behovet av kulturbevakning.

Mot. 1987/88
U537

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Nordiska ministerrådets handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden ges ökad tyngd,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att radiobolagen i allt större omfattning skall låta intervjuer och andra liknande inslag på ett grannlandsspråk gå ut i etern in extenso på resp. språk utan att tona ned dessa till förmån för översättning eller referat,

3. att riksdagen begär att regeringen skall verka för att TV-bolagen i Danmark, Norge och Sverige i försökssyfte inför egenspråkstextning sålunda att grannlandsprogram och intervjuer från dessa länder textas på danska, norska och svenska i stället för att översättas,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett effektivt rabattsystem på de internordiska flyglinjerna,

5. att riksdagen begär att regeringen på internationellt plan verkar för ändringar i tullnomenklaturen, så att olika kategorier av konst behandlas på lika grunder.

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att tillsammans med övriga nordiska länder arbeta för en revidering av källskattesystemen vid olika typer av artistframträdanden,

7. att riksdagen hos regeringen begär en harmonisering av åldersgränsen för film i de nordiska länderna för att underlätta utväxling av främst barn- och ungdomsfilm mellan länderna.

8. att riksdagen hos regeringen begär en översyn av Nordvisions-tarifferna,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en harmonisering av principerna för förmedling av grannlandsprogram i kabelnät, sålunda att sådana program omfattas av den s. k. Must carry-principen,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att i samarbete med övriga nordiska länder verka för en harmonisering av bestämmelserna om bussars axeltryck,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förenkling av administrationen av den nordiska utväxlingen av teatergästspel.

12. att riksdagen hos regeringen begär att en förteckning över utställningsarrangörer och utställningslokaler i de nordiska länderna utarbetas.

13. att riksdagen hos regeringen begär att en översyn av statuterna för kommittén för översättning av grannlandslitteratur kommer till stånd enligt de riktlinjer som anförts i motionen.

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att nordisk film bör noteras särskilt i de offentliga stödordningarna för film samtidigt som de offentliga stödordningarna för import av utomnordisk kvalitetsfilm samordnas.

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i övrigt anförts i motionen i syfte att göra Norden till en kulturell hemmamarknad.

Stockholm den 26 januari 1988

Karin Söder (c)

Ingrid Sundberg (m)

Elver Jonsson (fp)

Lars Werner (vpk)